

Kaczanowska, Wanda

Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego posiada już 70 inkunabułów

---

Notatki Płockie 39/4-161, 16-19

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIBLIOTEKA IM. ZIELIŃSKICH TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO POSIADA JUŻ 70 INKUNABUŁÓW

Na posiedzeniu Zarządu TNP w dniu 10 listopada 1984 roku postanowiono w ciągu 25 lat powiększyć liczbę inkunabułów dwukrotnie. Oznacza to zakup przeciętnie 2 egzemplarzy rocznie, tak aby w roku 2009 liczba ich wynosiła 100. Realizując ten plan, w latach dziewięćdziesiątych zakupiono 9 nowych inkunabułów.

Obecnie Biblioteka im. Zielińskich TNP posiada w swoich zbiorach już 70 inkunabułów (stan w dniu 31 XII 1994 r.). Pierwszych 50 pozycji rejestruje katalog opracowany przez Halinę Kostanecką. Następne zaś inkunabuły (zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami) prezentowane są sukcesywnie w kolejnych numerach "Notatek Płockich".

Celem tego artykułu jest podanie informacji o 9 nowych inkunabułach oznaczonych numerami 69-77, zakupionych w latach 1990-1994.

1. Biblia.

Nürnberg, Antonius Koberger, 14 IV 1478 2°
k. XIII-CLXIII, CCCCIX-CCCCLXI.
I.P.1004

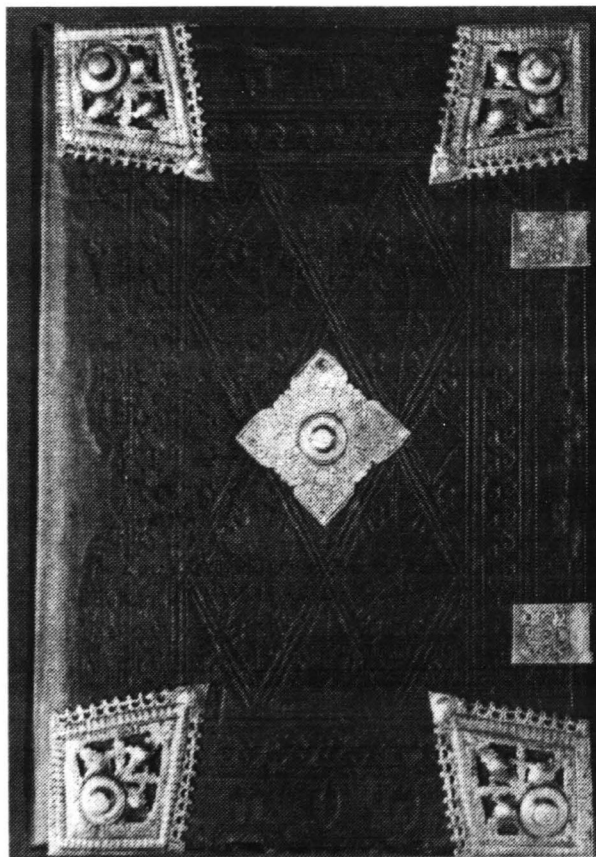
Opr.: deska, skóra brązowa, wycisk ślepy, metalowe okucia, klamry, guzy ochronne (część zdobień z epoki, reszta XX w.) Inicjały czerwone i niebieskie, liczne rubrykowania.

Egzemplarz po konserwacji.

Def.: brak wielu kart

Sygn. XV, 69

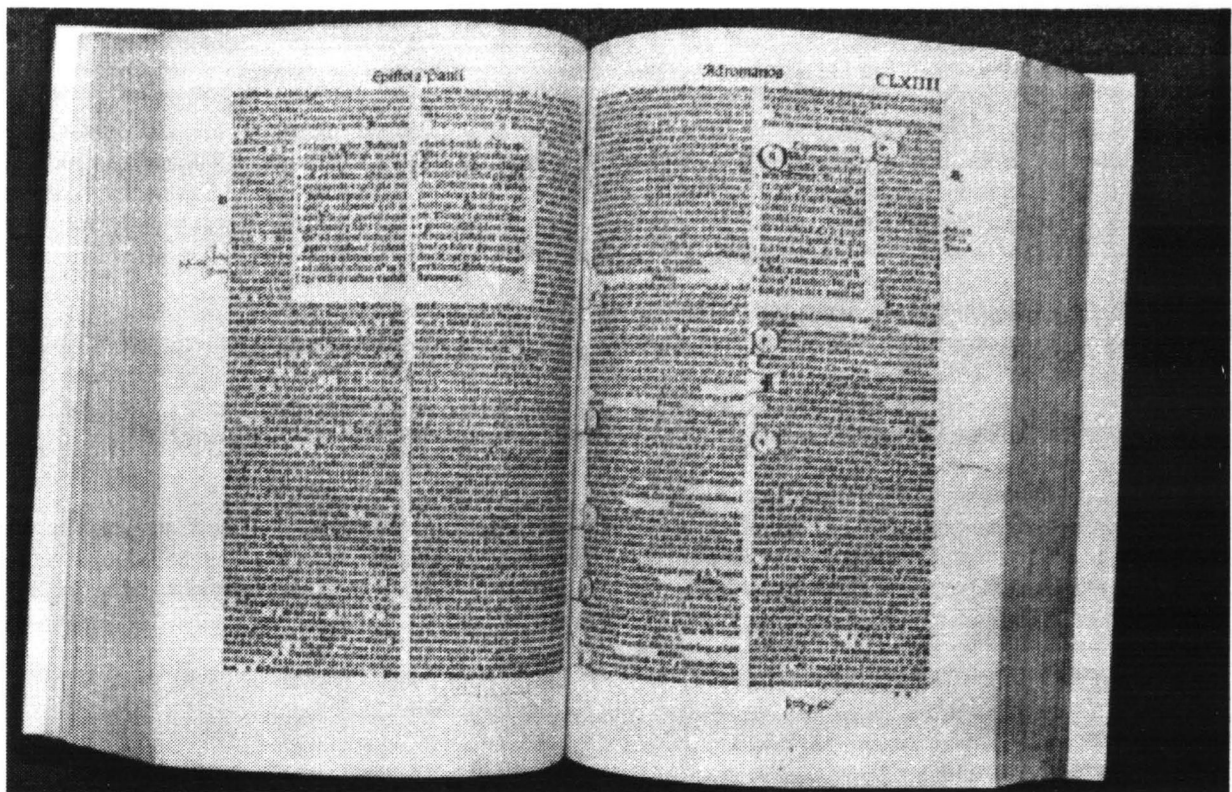
Jest to 62 pozycja w naszej kolekcji inkunabułów, zakupiona w 1990 r. Biblia z dobrej i znanej oficyny Antoniego Kobergera jest dla nas tym cenniejsza, że poszerza liczną już i zasobną kolekcję starych Biblii w zbiorach specjalnych Biblioteki im. Zielińskich. Książka jest dużego formatu, ma dwuszpaltowy układ strony, wzorowany na książce rękopiśmiennej. Oprawa ładnie

Biblia z 1478 roku. Oprawa. Poz. nr 1

Antonius Florentinus: Summa theologica z 1486 roku. Oprawa. Poz. nr 2

Biblia cum postillis Nicolai de Lyra z 1497 roku. Karty z tekstem właściwym (małe prostokąty) i komentarzami, zdobione kolorowymi inicjami. Poz. nr 7

zdobiona wyciśniętym ornamentem z motywem roślinnym, przeplatany z geometrycznym.

Zakupiono ją korzystnie od prywatnego oferenta. Nie jest to niestety egzemplarz kompletny. Brak jest wielu kart, które uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej (według relacji właściciela). Ocalałe partie książki są jednak w bardzo dobrym stanie, zwłaszcza, że poddano je konserwacji, w czasie której skrupulatnie zostawiono każdy najmniejszy ślad dawnego wyglądu książki. Trzeba jednak pamiętać, że od daty wydania księgi upłynęło ponad 500 lat, obfitujących w różne katalizmy dziejowe i tragiczne wydarzenia jak: wojny, pożary, powodzie, które również miały wpływ na stan zachowania tej księgi i innych.

2. Antonius Florentinus

Summa theologica,
Nürnberg, Antonius Koberger, 1486 2° k. nlb. 286.
I. P. 421

Opr.: deska, skóra brązowa, okucia, ozdobne kolorowe guzy ochronne, klamry - z epoki.

Inicjały czerwone i niebieskie, dwa złoczone.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV,70

Ten inkunabuł zakupiono w 1993 roku w warszawskim antykwariacie. Księga dotyczy zebranych w całość zasad nauki o Bogu i sprawach Bożych (teologii). Wydana w oficynie Antoniego Kobergera (znanych jest 200 jego druków, wśród których przeważają dzieła o treści religijnej). Układ dwuszpaltowy, książka wyjątkowo piękna, w idealnym stanie (konserwacja polegała tylko na odczyszczeniu i drobnej naprawie). Kolofon kompletny,

trwały, wysokiej jakości papier koloru szarozółtego w jasnym tonie kości słoniowej.

3. Niger Petrus (Nigri Schwartz)

Clipeus Thomistarum contra Scotistas editus, sive
Quaestiones super Arte vetere Aristotelis.

Venezia, Reynoldus de Novimagio, 1481 2°

k. nlb. 113.

I.P. 4011

Opr.: deska, skóra brązowa współczesna. Czerwone podkreślenia.

Def.: brak ostatnich składek tj. 84 kart, dwie karty w środku dzieła uzupełnione ręcznie w epoce. Karty w stanie bardzo dobrym, z dużymi marginesami, druk dwuszpaltowy. Na części kart podkreślenia w tekście i adnotacje na marginesach czerwonym atramentem, pochodzące z epoki.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 71

Dzieło teologiczne, treści polemicznej. Autor, profesor teologii, wykładający na uniwersytetach we Francji, Hiszpanii i Niemczech.

Inkunabuł zakupiony w antykwariacie w Oświęcimiu, również w 1993 roku.

4. Crescentiis Petrus de Ruralia commoda.

Strassburg, Typ. Jordani de Quedlinburg /G. Husner/, 1486 2° k. nlb. 147.

I. P. 1806

Opr.: deska, skóra brązowa (XVI w.), zapinki

Def. brak k. o sygn. a²

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 72

Piotr Krescentyn (1230-1320 lub 1321) był przyrodnikiem, lekarzem i agronome. "Ruralia commoda" jest jego najdonioślejszym dziełem. Powstało w oparciu o własne doświadczenia autora i prace starożytnych znawców spraw wiejskich. Ukazało się drukiem poraz pierwszy w 1471 roku i było później wielokrotnie przedrukowywane oraz wykorzystywane jako obowiązujący w całej Europie podręcznik rolnictwa, obejmujący m. in. hodowlę, ogrodnictwo, myślistwo, pszczelarstwo, sztukę lekarską weterynarię. Polski przekład (Księgi o gospodarstwie) ukazał się w 1549 roku.

Książka bardzo cenna z powodu swej niezwykłej na owe czasy tematyki i kompletności. Zakupiona w Krakowie też w 1994 roku. W roku tym (1994) zakupiono aż 6 inkunabułów, bowiem w latach poprzednich nie było możliwym spełnienie postulatów Zarządu TNP, dotyczącego kupna 2 inkunabułów rocznie z przyczyn obiektywnych i niezależnych od nas (brak inkunabułów na rynku księgarskim, wysokie ceny i inne). Rok 1994 okazał się więc wyjątkowo korzystny dla nowych nabytków Biblioteki im. Zielińskich TNP.

5. Pius II, papież

Epistolae familiares.

Nürnberg, Antonius Koberger, 17 V 1496 4°

k. nb. 348.

I. P. 4456

Opr.: deska, skóra brązowa, zapinki, marginalia z epoki.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 73

"Epistolae" są najważniejszym dziełem Piusa II, uważanego przez historyków za jedną z najwybitniejszych postaci w dziejach papiewstwa (nie biorąc pod uwagę czasów obecnych). W tekście są również odniesienia do spraw polskich np. list dotyczący Wilhelma i Jadwigi cyt. [w:] "Jadwiga i Jagiełło" Karola Szajnochy. Książka w bardzo dobrym stanie, zakupiona w antykwariacie krakowskim w 1994 roku.

6. Ars dicendi et perorandi.

Kolonia, J. Koelhoff, 1484 2° k. nb. 260.

I.P. 549

Opr.: deska, skóra brązowa, zapinki. Współczesna. Druk dwuszpaltowy, inicjały czerwone.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 74

Ten kolejny inkunabuł zakupiono w krakowskim antykwariacie, również w 1994 roku. Jest to jeden z najpopularniejszych podręczników retoryki w tamtych czasach.

7. Biblia, cum postillis Nicolai de Lyra... Pars 4.

Nürnberg, Antonius Koberger, 6 IX 1497 2°

k. CCCLI.

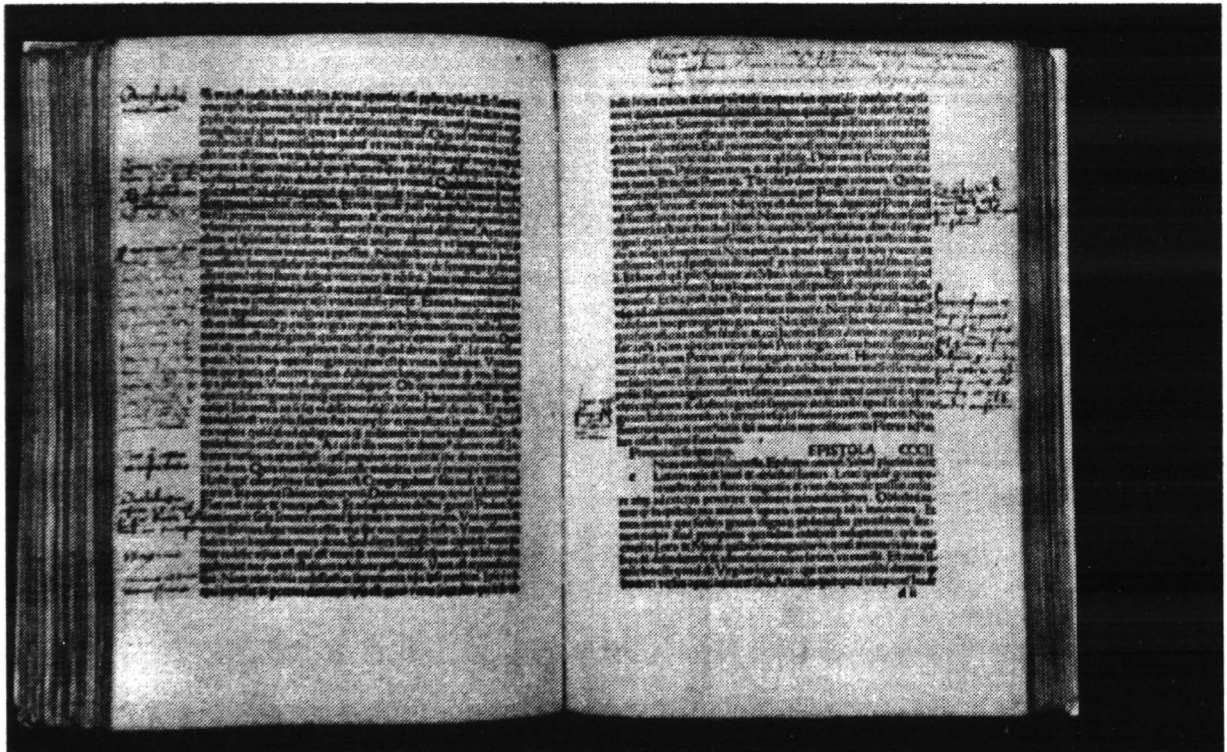
I.P. 1048

Opr.: deska, skóra brązowa - z epoki, metalowe okucia, 2 zameczki XVI wieczne, podkreślenia z epoki.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 75

Ten inkunabuł również zakupiono w Krakowie w 1994 roku. Poszerza on i wzbogaca naszą kolekcję Biblii, tym

Pius II, papież: Epistolae familiares z 1486 roku. Karty z licznymi marginaliami ręcznie pisanymi (z epoki). Poz. nr 5

Meder Ioannes: Quadragesimale de filio prodigo z 1495 roku. Karta z całostronicowym drzeworytem o tematyce biblijnej. Poz. nr 8

bardziej, że uzupełnia posiadane już wcześniej inne części Biblii z komentarzami Nicolai de Lyra. Piękny egzemplarz w znakomitym stanie. Druk w 2 kolumnach po 71 wierszy, czcionka czarna. Zawiera 913 malowanych czerwonych i niebieskich inicjałów, w tym jeden większy nakładany złotem.

8. Meder Ioannes

Quadragesimale de filio prodigo.
Basel, Michael Furter, 1495 8° k. nlb. 228.

I.P. 3676

Opr.: deska, skóra brązowa, tłoczenia ślepe, klamerki - z epoki

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 76

Książkę tę zakupiono we Włocławku w 1994 roku (jako piąty inkunabuł w tym roku) od prywatnego oferenta. Jest to jeden z najmniejszych inkunabułów w Polsce (mniejszy jest tylko w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu). Zawiera on 18 całostronicowych, ciekawych drzeworytów o tematyce biblijnej. Druk jedno i dwuszpaltowy. Niezwykle cenny jest umieszczony na końcu książki ręcznie zapisany katalog ksiąg.

9. Guido G.

Inkunabuł /br. tyt./

Lyon /1499/ 4° k. nlb. 192

I.P. nie podaje

Opr.: deska, skóra brązowa.

Egzemplarz po konserwacji.

Sygn. XV, 77

Prezentację zamyka szósty inkunabuł zakupiony w 1994 roku w Krakowie. Jest to inkunabuł niewiadomego pochodzenia. Identyfikacji dokonali specjaliści z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. Druk ten jest jednym z traktatów dotyczących parlamentaryzmu holenderskiego wybitnego prawnika Guido. Jego prace publikowano od późnych lat 80-tych XV wieku aż do połowy XVI w. Do tego egzemplarza dołączono prawdopodobnie obcą kartę końcową z kolofonem sugerującym wydanie lionńskie z 1509 roku. Według pracowników Działu Starych Druków Biblioteki Jagiellońskiej, którzy zrobili ekspertyzę tej książki, układ topograficzny oraz zdobnictwo zdecydowanie wskazują na wydanie 10 lat wcześniej. Jest to więc inkunabuł końca XV wieku. Ostatnie 4 karty zostały przedstawione przez introligatora. Ogólnie inkunabuł jest w dobrym stanie. Posiada piękne inicjały (kilka na każdej stronie) w kolorze czerwonym, wtopione w czarny kwadrat z motywem roślinnym. Wszystkie zakupione inkunabuły wydrukowano w języku łacińskim. Stanowią one (podobnie jak i poprzednie) cenne skarby naszej kultury.

LITERATURA

1. *Inkunabuły w bibliotekach polskich. Centralny katalog.* Pod red. A. Kaweckiej-Gryczowej. T. 1-2. Wrocław - Warszawa - Kraków 1970. Biblioteka Narodowa.

2. "Sprawozdania roczne z działalności TNP" 1990-1994 r.
3. *Encyklopedia wiedzy o książce.* Wrocław 1971.